

ТАҚРИЗИ

муассисаи пешбар ба диссертатсияи Асоев Илҳом Зикрëевич дар мавзуи: «Рушди хизматрасониҳои иҷтимоӣ омили муҳими баланд гардидани сатҳи зандагии аҳоли (дар мисоли вилояти Хатлон)» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D050600-Иқтисодиёт (6D050611- Хизматрасонӣ дар соҳаҳои илм, маориф ва иҷтимоиёт)

Мутобиқати мухтавои диссертатсия ба ихтисос ё соҳаи илми эълоншуда. Таҳқиқоти диссертатсионӣ аз рӯи ихтисоси 6D050600-Иқтисодиёт гузаронида шудааст, ки дар доираи бандҳои зерини шиносномаи феҳристи ихтисосҳои КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи ихтисоси 6D050611 – Хизматрасонӣ дар соҳаҳои илм, маориф ва иҷтимоиёт мувофиқат мекунад: 1.1. – Ташаккул ва рушди бозори хизматрасониҳо дар соҳаҳои илм, маориф ва иҷтимоиёт дар сатҳи минтақавӣ ва умумимиллӣ; 1.2. – Самаранокии иҷтимоӣ-иқтисодӣ дар муассисаҳои соҳаҳои илм, маориф ва иҷтимоиёт; 1.3. – Омилҳои таъсиррасон ба ҷойгиршавӣ ва самаранокии фаъолияти муассисаҳои соҳаҳои илм, маориф ва иҷтимоиёт; 1.6. – Механизми баланд бардоштани рақобатпазирии хизматрасониҳо дар соҳаҳои илм, маориф ва иҷтимоиёт; 2.29. – Самаранокии системаи хизматрасониҳои иҷтимоӣ; 4.4. Стратегияи дигаргунсозии даромадҳои аҳоли ва пасандозҳои муташаккил мувофиқат мекунад.

Мубрамият ва зарурати баргузори таҳқиқот. Дар замони муосир омӯзиши масъалаҳои баланд гардонидани сатҳи зиндагии аҳоли мақсади асосии давлат ба ҳисоб мераванд ва соҳаи ҳифзи иҷтимоии аҳоли соҳаи афзатиатноки рушди босубот мебошад. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон баланд бардоштани дараҷаи некуаҳволии аҳоли яке аз масъалаҳои муҳими хизматрасонӣ дар соҳаи иҷтимоии минтақаҳои кишвар ба ҳисоб меравад. Дастрасӣ ва сифати хизматрасониҳои иҷтимоӣ барои ҳама

табақаҳои аҳоли ин вазифаи аввалиндараҷаи давлат мебошад ва дар Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 ҳамчун мақсади асосии ҷомеа қайд гардидааст. Татбиқи сиёсати иҷтимоӣ ва дастгирии давлатӣ дар минтақаҳои кишвар амалӣ шуда истода, барои боз ҳам баланд бардоштани сатҳи некуаҳволӣ, зарурати қабули тадбирҳои маҷмуиро тақозо менамояд. Алалхусус, тадбирҳо бобати ҳалли масъалаҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва демографӣ, ки бартараф намудани бекорӣ ва таъмини дастрасии аҳоли ба маҳсулоти неъматҳои моддӣ равона гардида муҳим мебошад. Қайд кардан бамаврид аст, ки новобаста ба комёбиҳо ва дастовардҳо дар ин самт, рушди иқтисодӣ-иҷтимоии минтақаи Хатлон яке аз самти муҳими татбиқи барномавии дараҷаи некуаҳволӣ буда, зарурати омӯзиш ва таҳқиқро ба миён овардааст.

Дар асоси гуфтаҳои боло хулоса намудан мумкин аст, ки мавзӯи интиҳобнамуда актуалӣ буда, пешбурди таҳқиқот дар ин самт саривақтӣ мебошад.

Тавре сарчашмаҳои илмӣ собит менамоянд, Ҳукумати кишвар вобаста аз имконияти иқтисодӣ-молиявӣ, дар заминаи шуғли пурмаҳсули аҳоли ва таъсиси ҷойҳои нави корӣ, паст намудани сатҳи бекорӣ муҳоҷирати меҳнатӣ дар самти рушди минтақаҳо аз тариқи коркарди барнома ва стратегияҳои рушди минтақаҳо кӯшиш ба харҷ медиҳад.

Омӯзиши кори диссертатсионӣ аз он далолат медиҳад, ки арзишмандӣ ва рӯзмаррагии мавзӯи таҳқиқшуда, пеш аз ҳама дар таҳқиқи рушди хизматрасониҳои иҷтимоӣ, ки яке аз омили баланд гардонидани сатҳи зиндагии аҳоли мебошад ифода меёбанд. Дар баробари ин кори диссертатсионӣ аҳамияти илмию амалӣ дошта, мақолаҳои ба нашр расонидаи унвонҷӯ пурра мазмуни корро фаро гирифта, натиҷаҳои онро инъикос менамоянд. Арзёбӣ ва тавсияҳои муаллиф дар таҳлили иқтисодии хизматрасониҳои иҷтимоӣ, арзёбии вазъи хизматрасониҳои иҷтимоӣ, омӯзиши хусусиятҳои рушди хизматрасониҳои иҷтимоии минтақаи Хатлон, рушди иқтисодию иҷтимоӣ, алалхусус баланд бардоштани сатҳи зиндагии аҳолии минтақа, таҳқиқи ҷанбаҳои назариявӣ-методологии таъмини шуғл, дараҷаи бекорӣ, таъсиси ҷойҳои нави корӣ ва паст намудани сатҳи раванди муҳоҷирати аҳоли, ҳамчун самти муҳими васеъ шудани заминаи даромадҳои аҳоли ба шумор рафта, муҳимияти мавзӯи таҳқиқотро ифода мекунад.

Саҳми илмӣ довталаб дар ҳалли масъалаи илмӣ ё коркарди проблемани илмӣ бо арзёбии аҳамияти он

Натиҷаҳои муҳими назариявӣ, методологӣ ва амалии таҳқиқот дар конференсияҳои илмӣ-амалӣ ва мизҳои мудаввари байналхалқӣ, ҷумҳуриявӣ, минтақавӣ, байнидонишгоҳӣ ва донишгоҳӣ маъруза гардидаанд, ки ҳам дар каламрави Тоҷикистон ва ҳам берун аз он, дар давраи солҳои 2013-2022 баргузор шудаанд. Натиҷаҳои таҳқиқот дар чараёни таълими факултаҳои иқтисодии Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ ҳангоми хондани дарсҳои лексионӣ гузаронидани машғулиятҳои амалӣ аз ҷанҳои “Назарияи иқтисодӣ”, «Иқтисодиёт ва идоракунии минтақаҳо», «Микроиқтисод» ва “Макроиқтисод” мавриди истифода қарор гирифтаанд.

Арзёбии мундариҷаи диссертатсия ва дараҷаи ба итмом расидани он нишон медиҳад, ки диссертатсия аз муқаддима, се боб, 9 зербоб, хулоса ва пешниҳодҳо, феҳристи адабиёти истифодашуда иборат буда, муҳтавои қор дар 180 саҳифаи матни компютерӣ баён гардидааст ва шомилӣ 25 ҷадвал, 7 формула ва 14 расм мебошад. Феҳристи адабиёти истифодашуда 202 номгӯи сарчашмаҳои мавриди истифода қароргирифта, аз ҷумла асарҳои олимони ватанӣ ва хориҷиро дарбар мегирад.

Дар муқаддима мубрамияти мавзӯи диссертатсионӣ муайян карда шуда, дараҷаи қоркардшавии он арзёбӣ гардидааст. Мақсад, вазифаҳо, предмет ва объектҳои таҳқиқот, нағзониҳои илмӣ ва аҳамияти амалии он баён гардидаанд.

Дар боби якум «**Асосҳои назариявӣю методии рушди хизматрасониҳои иҷтимоӣ**» - масъалаҳои назариявии таҳқиқоти минтақавӣ дар соҳаи хизматрасониҳои иҷтимоӣ ва рушди некуаҳволии аҳоли, масъалаҳои методии арзёбии вазъи иҷтимоӣ ва таъсири он ба сатҳи сифати зиндагии аҳоли ва хусусиятҳои рушди иқтисодӣ-иҷтимоии минтақаҳо дар заминаи муносибатҳои байналмилалӣ баён гардидаанд.

Дар боби якум муаллиф ҷанбаҳои назариявӣ-методологии соҳаи хизматрасонии иҷтимоӣ ва баланд бардоштани сатҳи некуаҳволии аҳолиро дида баромадааст ва ақидаҳои олимони ватанӣ ва хориҷӣ - К.Маркс, Д.Рикардо, А.Смит, Р.Коуз, А.Пигу, А.Н. Романова, Е.С. Акопова, О.Н. Воронкова, Н.Н. Гаврилко, Н. Антюшина, Т.Н. Назаров, И.А.Асроров, Л.Ҳ. Саидмуродзода, Р. Улмасов, Д.Б. Қодирзода, С.Д. Амонова, С.Ҷ. Комилов, Х.Н. Фақеров, М.Р. Кошонова, У.Ҳ. Умаров, Т.Ҷ. Усмонова, А. Рауфӣ, С. Ҳабибов, С. Ашуров, Т.Д. Низомова, Т.Р. Ризоқулов, А.Б. Мирсаидов, А.А. Солехзода, О. Орипов, З. Қодирова, А. Бегматов, А.Н. Нурализода ва дигаронро баррасӣ кардааст [саҳ.65]. Ба ақидаи диссертант ба эътибор гирифтани хусусияти минтақаҳо барои

тахқиқи шароитҳои иҷтимоӣю иқтисодӣ он барои баланд бардоштани сатҳи зиндагӣ ва некуаҳволии аҳоли оварда мерасонад.

Дар боби дуюм "«Таҳлили вазъи муосири хизматрасониҳои иҷтимоӣ ва тақмили низоми минтақавӣю рушди онҳо» - таҳлили ҳаҷм ва таркиби хизматрасонии иҷтимоӣ дар сатҳи минтақа, арзёбии нишондиҳандаҳо ва ташаккули хизматрасониҳои иқтисодӣ-иҷтимоӣю минтақа ва имконият ва дурнамои нишондиҳандаҳои хизматрасониҳои иқтисодӣ - иҷтимоӣю вилояти Хатлон баррасӣ гардидааст.

Диссертант ба хулоса омадааст, ки механизми тақмили низоми ҳифзи иҷтимоӣ аз дастгирии давлат вобастагии зиҷ дошта, баланд бардоштани дараҷаи некуаҳволии аҳоли, дар навбати худ, аз амалисозии чорабиниҳои зерин вобаста аст: [сах. 109].

Ҳамин тавр, механизми баланд бардоштани дараҷаи некуаҳволии аҳоли ва таъмини ҳифзи иҷтимоӣю аҳолии вилояти Хатлон аз танзими давлатии таъмини шуғли пурраи аҳоли, рушди бозори минтақавӣю меҳнат дар заминаи тақмили механизми ташкилӣ-хоҷагидорӣ, иқтисодӣ-иҷтимоӣ ва маъмурӣ-ҳуқуқӣ вобаста мебошад. Инҳо манфиатҳои сатҳи некуаҳволии аҳолиро таъмин намуда, дар асоси рушди устувори иқтисодиёти минтақа ва умуман, кишвар ҳамчун заминаҳои таъсирбахши ҳифзи иҷтимоӣю аҳоли баромад мекунад.

Дар боби сеюм "Тақмили сиёсати иҷтимоӣ ва дурнамои рушди хизматрасониҳои иҷтимоӣ" дастгирии давлатии рушди соҳаи хизматрасонии иҷтимоӣ барои баланд бардоштани некуаҳволии вилояти Хатлон, тақмили механизми инкишофи соҳаи хизматрасонии иҷтимоӣ ва таҳияи модели арзёбии сатҳ ва сифати зиндагии аҳолии вилояти Хатлон мавриди таҳқиқи баррасӣ қарор гирифтаанд.

Диссертант бо мақсади таҳлил ва дурнамои нишондиҳандаҳои иқтисодӣю муайянкунандаи дараҷаи некуаҳволии аҳолии вилояти Хатлон бо истифода аз маълумоти омории ҷадвали 3.2.1, моделҳои ҳисобии ояндабинӣ вобаста ба нишондиҳандаҳои овардашуда таҳия карда шудааст, ки намуд ва тавсифҳои омории онҳо дар ҷадвали 3.2.2 оварда шудаанд [ҷадвали 3.2.2, «Моделҳои ҳисобии ояндабинии нишондиҳандаҳои иқтисодӣю муайянкунандаи дараҷаи даромаднокии мардуми вилояти Хатлон», сах. 138].

Диссертант қайд намудааст, ки аз рӯи коэффитсиентҳои модели (1) ба чунин хулоса омадан мумкин аст, ки ҳангоми ба як фоиз зиёд шудани сатҳи бекорӣ дар вилояти Хатлон (дар ҳолати бетағйир будани омили пасандозҳои сарикасии аҳоли дар муассисаҳои бонки амонатгузорӣ),

даромади миёнаи пулии аҳолии вилояти мазкур ба ҳисоби миёна ба 301,7 сомонӣ коҳиш меёбад. Инчунин, дар ҳолати ба як воҳид зиёд шудани омили пасандозҳои сарикасии аҳоли дар муассисаҳои бонки амонатгузори (ҳангоми бетағйир мондани омили сатҳи бекорӣ), даромади миёнаи пулии аҳолии вилояти Хатлон ба 0,0237 воҳид зиёд мешавад.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот дар он аст, ки масъалаҳои назариявии рушди хизматрасониҳои иҷтимоӣ таҳқиқ гардида, механизми танзими давлатии хизматрасониҳои иҷтимоӣ амиқтар баррасӣ шудааст. Хулоса ва пешниҳодҳои диссертатсия ба фаҳмиши илмии хизматрасониҳои иҷтимоӣ, яке аз омили баланд гардонидани сатҳи зиндагии аҳолии минтақа асос меёбанд.

Эродҳо ба кори диссертатсионӣ. Автореферат ва мақолаҳои ба нашр расонидаи муаллиф мазмун ва мундариҷаи асосии диссертатсияро фарогир мебошанд.

Дар баробари ҷанбаҳои мусбӣ дар диссертатсия баъзе камбудихо низ ба назар мерасанд, ки ба инобат гирифтани онҳо барои таҳқиқотҳои ояндаи диссертант самаранок арзёбӣ мегарданд:

1. Диссертант барои омӯختани асосҳои илмию назариявии рушди хизматрасониҳои иҷтимоӣ ва сатҳи зиндагии аҳоли бояд бештар ба ақидаҳои олимони ватанӣ таъяс мекард, зеро дар кори мазкур ақидаҳои олимони ватанӣ кам мушоҳида мегарданд;

2. Дар зербоби 1.1. “Моҳияти назариявии таҳқиқоти хизматрасониҳои иҷтимоӣ ва сатҳи зиндагии аҳоли” омӯхта шудааст, аммо аз ҷониби муаллиф мафҳуми хизматрасонии иҷтимоӣ ва намудҳои он пешниҳод нашудааст;

3. Дар кори диссертатсионӣ нишондиҳандаҳо аз рӯи модели регрессионӣ ҳисоб карда шудаанд, аммо ҳуди модели арзёбии сатҳи зиндагӣ ё дараҷаи рушди хизматрасониҳои иҷтимоӣ дарҷ нагардидаанд;

4. Дар кори диссертатсионӣ механизми муайяни, идоракунии хизматрасониҳои иҷтимоӣ тавсия мешуд, ин ҳолат диссертатсияро боз ҳам ҷолибтар мекард.

5. Ҳамаи маълумотҳои оморӣ, ки дар диссертатсия пешниҳод гардидаанд соли 2020-ро ташкил медиҳанд, ки айни замон алақай маълумотҳои оморӣ соли 2021 дастрас мебошанд.

6. Дар кори диссертатсионӣ Барномаҳои миёнамуҳлати рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2016-2020 ва солҳои 2021-2025, Барномаи рушди иҷтимоию иқтисодии вилояти Хатлон барои солҳои 2021-2025 ба инобат гирифта нашудаанд.

Қобили қайд аст, ки камбудихои пешниҳодгардида хислати чузъи дошта, мазмун ва баҳои воқеии рисолага тағйир намедиханд.

Мутобиқати автореферат ба муқаррароти асосии диссертатсияи илмӣ. Автореферат пурра ба мазмун ва мундариҷаи диссертатсия мувофиқ буда, ба талаботи муқаррарнамудаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ мебошад ва мазмуну муҳтавои навгонҳои асосии диссертатсияро дарбар гирифта, асарҳои интишоршудаи муаллиф, иқтибосҳои илмӣ ва хулосаву пешниҳодҳои дар диссертатсия ҷойдоштаро дар худ инъикос намудааст.

Мутобиқати тахассуси илмӣ довталаб ба дараҷаи илмӣ. Чуноне ки аз шиносӣ бо муҳтавои диссертатсияи пешниҳоднамудаи унвонҷӯ бармеояд, тахассуси илмӣ ӯ ба дараҷаи илмӣ дархостнамудааш мутобиқат менамояд. Довталаби дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) Асоев Илҳом Зикрӣевич ба талаботи бандҳои 17 ва 18-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқат мекунад.

Хулосаи умумӣ оид ба диссертатсионӣ. Диссертатсияи номзодии Асоев Илҳом Зикрӣевич дар мавзӯи: «Рушди хизматрасониҳои иҷтимоӣ омили муҳими баланд гардидани сатҳи зандагии аҳоли (дар мисоли вилояти Хатлон)», ки ба ҳимоя барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) аз рӯйи ихтисоси 6D050600-Иқтисодиёт (6D050611-Хизматрасонӣ дар соҳаи илм, маориф ва иҷтимоӣ) пешниҳод шудааст, қори мустақилонаи анҷомдода, мантиқӣ ва ба итмомрасидаи илмӣ-квалификатсионӣ буда, арзиши баланди илмӣ дорад.

Ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқ будани тартиб ва танзими диссертатсия. Дар маҷмӯъ камбудихои ҷойдошта наметавонанд арзиши илмӣ диссертатсияро коҳиш диҳанд. Аз ин лиҳоз, диссертатсияи Асоев Илҳом Зикрӣевич дар мавзӯи: «Рушди хизматрасониҳои иҷтимоӣ омили муҳими баланд гардидани сатҳи зандагии аҳоли (дар мисоли вилояти Хатлон)», барои дарёфти дараҷаи илмӣ дар сатҳи зарурии илмӣ иҷро гардида, ба талаботҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ” ва бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ карда шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он сазовори додани дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) аз рӯйи ихтисоси 6D050600-Иқтисодиёт (6D050611-Хизматрасонӣ дар соҳаи илм, маориф ва иҷтимоӣ) мебошад.

Тақриз дар чаласаи шуъбаи таҳқиқоти институтсионалии Институти иқтисодиёт ва демографияи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон муҳокима ва тасдиқ гардидааст (протоколи № 6 аз 28 марти соли 2023).

Раиси чаласа,

мудири шуъбаи таҳқиқоти институтсионалии
Институти иқтисодиёт ва демографияи
АМИТ, номзади илмҳои иқтисодӣ

Бабаджанов Р.М.

Ташхисгар,

ходими пешбари илмӣ
шуъба, номзади илмҳои иқтисодӣ

Чонакова Г.А.

Котиби чаласа,

ходими пешбари илмӣ
шуъба, номзади илмҳои иқтисодӣ

Алимов А.Л.

Имзоҳои Бабаджанов Р.М.,

Чонакова Г.А. ва Алимов А.Л. – ро

тасдиқ менамоям.

Сардори шуъбаи кадрҳои Институти

иқтисодиёт ва демографияи АМИТ

Курбонов Э.Т.

Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон, 734024, ш. Душанбе, кӯчаи Айнӣ, 44.

Институти иқтисодиёт ва демографияи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон. Тел/факс (+992 37) 221-67-50 корӣ, E-mail: ied@mail.tj Сайт: www.ied.tj